

**ДЕТЕРМІНАНТИ ЗМІН ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ
ТА ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ У 2022–2025 РОКАХ:
ІНСТРУМЕНТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ**

Савченко Ольга Ростиславівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри документальних комунікацій та менеджменту,
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

Гопанчук Ірина Олександрівна

*здобувачки першого (магістерського) рівня вищої освіти,
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

В умовах повномасштабної війни соціально-економічна система України зазнає глибоких трансформацій, що відображаються у зміні ключових параметрів функціонування домогосподарств, зокрема рівня доходів населення та динаміки цін. Зазначені показники виступають базовими індикаторами соціально-економічної стійкості держави, оскільки інтегрують вплив як макроекономічних процесів, так і результативність реалізації державної політики у сфері регулювання економіки та соціального захисту.

У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження детермінант змін доходів населення та інфляційних процесів, які в умовах воєнної економіки формуються під впливом багаторівневої системи чинників. До них належать макроекономічні (спад виробництва, дисбаланси ринку праці), фінансові (інфляційний тиск, валютні коливання), інституційні (ефективність державного регулювання, рівень соціальних трансфертів), а також зовнішні (міжнародна фінансова підтримка, зміни у зовнішній торгівлі) та безпекові (руйнування інфраструктури, міграційні процеси) фактори. Сукупний вплив цих детермінант визначає як динаміку реальних доходів населення, так і рівень купівельної спроможності в умовах нестабільного цінового середовища.

Водночас у період воєнних викликів суттєво трансформується роль публічного адміністрування, яке переходить від класичних регуляторних функцій до моделі антикризового управління. Інструменти публічного сектору – монетарна, фіскальна та соціальна політика – стають ключовими механізмами стримування інфляції,

підтримки доходів населення, мінімізації соціально-економічних дисбалансів.

Ефективність публічного адміністрування безпосередньо впливає на детермінанти доходів та інфляційні процеси:

- фінансова політика – визначає податкове навантаження й рівень соціальних трансфертів, що дозволяє компенсувати втрати доходів у кризові періоди та підтримувати купівельну спроможність;

- соціальна політика – регулює доступ до грошових виплат, субсидій, пенсій і соціальних послуг, зменшуючи нерівність та пом'якшуючи інфляційний тиск на найбільш уразливі групи населення;

- монетарна політика у взаємодії з державними інструментами – стримує інфляційні очікування та коливання цін, формуючи стабільне середовище для відновлення реальних доходів населення.

Таким чином, інтегроване застосування інструментів публічного адміністрування формує механізми стабілізації економічної активності та купівельної спроможності населення, безпосередньо впливаючи на ключові детермінанти соціальної стійкості.

Комплексна оцінка змін доходів населення та цінового середовища у 2022–2025 роках свідчить про глибоку кризову трансформацію соціальної сфери України, піковим проявом якої став 2022 рік, що характеризувався різким падінням рівня добробуту населення (табл. 1).

Згідно з даними Державної служби статистики України, реальні наявні доходи населення у 2022 році знизилися приблизно на 14–15%, що обумовлено одночасним падінням економічної активності, значними втратами робочих місць, вимушеною внутрішньою та зовнішньою міграцією і частковою зупинкою підприємств. Водночас інфляційні процеси набули критичного характеру: індекс споживчих цін у 2022 році зріс на 26,6%, що стало одним із найвищих показників за останні десятиліття. Найбільш відчутне подорожчання відбулося у сегменті продовольчих товарів (понад 30%), енергоносіїв і транспорту, що суттєво знизило купівельну спроможність домогосподарств та посилило соціальну вразливість населення [1].

Щодо тенденцій 2023–2025 років, спостерігалось поступове відновлення номінальних доходів населення та відносна стабілізація цінового середовища, що свідчить про адаптаційні можливості економіки в поствоєнних умовах. Водночас позитивна динаміка середньої заробітної плати носить двобічний характер: її зростання зумовлене значними доходами окремих категорій працівників (суддів, державних службовців, корпоративного сектора), тоді як більшість населення отримує істотно нижчі виплати. Така диспропорція в доходах підкреслює, що номінальне підвищення зарплат не завжди трансформується у реальне покращення добробуту населення та не

забезпечує пропорційного відновлення купівельної спроможності домогосподарств [5].

Таблиця 1

Ключові показники соціальної сфери України, 2022–2025 рр. [1; 2; 4; 5]

Рік	Мінімальна заробітна плата, грн	Прожитковий мінімум, грн	Середня заробітна плата, тис грн	Річна інфляція, %
2022	6500 – 6700	2 600–2 700	14,8	26,6
2023	6700	2 800–2 900	18–19	5,1
2024	7100 – 8000	3 000–3 200	21–22	8–9
2025	8000	3 500–3 700 ¹	25–26	5–6

¹ У 2025 році Світовий банк поновив індикатори бідності, згідно з якими межа бідності зараз становить 8,3 долара на добу в країнах з доходами вище середнього рівня, до яких зараховано й Україну. Розрахований Мінсоцполітики розмір фактичного прожиткового мінімуму для працездатних осіб у цінах травня 2025 року, який становить 11259 грн. (270 доларів / 230 євро). Цей соціальний індикатор також більш ніж втричі перевищував розмір офіційного прожиткового мінімуму для осіб працездатного віку (3028 грн. чи 72,6 долара / 61,6 євро) і мінімальної пенсії за віком – 2361 грн. (57 доларів / 48 євро) для працюючих пенсіонерів, або 3038 грн. (73 доларів / 62 євро) для незайнятих пенсіонерів [5].

Невідповідність соціальних трансфертів фактичним потребам населення, зокрема низький рівень прожиткового мінімуму й мінімальної заробітної плати, обмежує можливості домогосподарств щодо формування накопичень, інвестицій у людський капітал та підвищення продуктивності праці. Це, у свою чергу, формує довгострокові негативні ефекти для економічного розвитку й стійкості трудового потенціалу, зберігаючи високий рівень соціальної вразливості навіть у періоди зростання номінальних доходів [5].

Відповідно, у сучасних умовах воєнної економіки публічне адміністрування виступає критичною ланкою, що модулює вплив макро– та мікроекономічних детермінант на доходи населення та інфляційні процеси. Фіскальні інструменти, зокрема структурне перерозподілення бюджетних ресурсів і податкова стимуляція економічної активності, здатні коригувати дисбаланси на ринку праці та стримувати надмірне зростання цін, формуючи стабілізуючий ефект на купівельну спроможність домогосподарств. Соціальна політика, представлена системою трансфертів, субсидій і гарантій мінімального доходу, забезпечує реалізацію базових потреб населення, пом'якшує наслідки соціальної нерівності та підтримує внутрішній попит у кризових умовах. Комплексне й узгоджене застосування цих інструментів дозволяє не лише стабілізувати короткострокові коливання доходів і цін, а й формує структурні передумови для підвищення

соціальної стійкості, економічної стабільності та поступового відновлення реальної купівельної спроможності населення.

Таким чином, аналіз змін доходів населення й інфляційних процесів у 2022–2025 роках демонструє, що системна незбалансованість соціальних стандартів та їх невідповідність фактичним потребам домогосподарств залишаються ключовими детермінантами соціальної вразливості й економічної нерівності. Незважаючи на номінальне зростання середньої заробітної плати, реальні показники купівельної спроможності більшості населення залишаються обмеженими, що підкреслює необхідність системного поєднання фіскальних і соціальних інструментів публічного адміністрування. Такий комплексний підхід не лише дозволяє коригувати короткострокові дисбаланси доходів та цін, а й формує передумови для підвищення продуктивності праці, зниження соціальних ризиків і забезпечення довгострокової економічної стійкості та соціальної справедливості у поствоєнному періоді.

Література:

1. Державна служба статистики в Україні. *Доходи та умови життя населення*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.03.2026р.).

2. Національний банк України. *Інфляційний звіт НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report> (дата звернення: 23.03.2026р.).

3. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України. *Соціальний портал*. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 23.03.2026р.).

4. Розмір мінімальної заробітної плати (дані для розрахунків). *Uteka.ua*. URL: <https://services.uteka.ua/ua/publication/data-16-zarplata-i-kadry-94-razmer-minimalnoj-zarabotnoj-platy>
<https://services.uteka.ua/ua/publication/data-16-zarplata-i-kadry-94-razmer-minimalnoj-zarabotnoj-platy> (дата звернення: 30.03.2026р.).

5. Толстих Н. Орієнтири реформування соціальної сфери в Україні. *Інститут соціології НАН України*. 2026. URL: https://www.isnasu.org.ua/analytics/009_Tolstykh_-_Orientury_reformuvannia_soc_sfery.php (дата звернення: 30.03.2026р.).